

Dno KH 156/2014

152 § Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Kaupunginhallitus 31.03.2014 152 156/2014

vt talousjohtaja Jan Finne, puh. 325 1210, jan.finne(at)vaasa.fi

OHEISMATERIAALI Lausuntopyyntö
Selvitysmiehen luonnos HE kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta
Valtionosuusrahoituksen kokonaisuus 2014

Lausuntopyyntö

Valtiovarainministeriö on lähettänyt lausuntopyynnön selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta kunnille. Lausunnot on toimitettava 4.4.2014 mennessä. Valtiovarainministeriön lausuntopyyntöön ja sen liitteisiin voi tutustua valtiovarainministeriön internetsivulla: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20140204Valtio/name.jsp

Alustavasta ehdotuksesta ja kuntakohtaisista koelaskelmista pyydetään kuntien kannanottoja muun muassa kriteereihin, laskentaperusteisiin sekä valtionosuusjärjestelmän uudistukseen tarvittavaan siirtymäaikaan. Kuntakohtaiset laskelmat ovat suuntaaantavia. Kuntien lausuntojen jälkeen hallitus valmistelee lopullisen hallituksen esityksen, joka toimitetaan eduskunnan käsittelyyn huhtikuun puolivälissä. Tavoitteena on, että eduskunta päättäisi kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta kevään aikana. Uuden valtionosuusjärjestelmän on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2015.

Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Järjestelmän kannustavuutta parannetaan. Hallitusohjelman mukaan uudistuksen tavoitteena on, että perusopetuksen rahoitus jatkossa perustuisi nykyistä enemmän perusopetuksen toimintaympäristöä kuvaaviin indikaattoreihin, esim. kunnan maahanmuuttajien väestöosuuteen, aikuisväestön koulutustasoon sekä työttömyysasteeseen.

Valtionosuusjärjestelmän rakenne

Nykyinen kuntien valtionosuusjärjestelmä on vaikeaselkoinen, valtionosuuksien määräytymisperusteet ovat vanhentuneet, eikä järjestelmä kokonaisuutena ole kuntia kannustava. Vaasan kaupungin näkökulmasta uudistuksen peruslinjaukset ja aikatauluehdotus ovat oikeansuuntaiset. Valtionosuusjärjestelmän ja verotuloon perustuvan tasausjärjestelmän pikainen tarkistaminen ja uudistaminen on välttämätöntä. Selvitysmies Arno Miettisen luonnos hallituksen esitykseksi täyttää hallitusohjelmassa asetetut tavoitteet uudistukselle.

Uudessa järjestelmässä valtionosuuskriteereitä ovat:

- ikärakenne
- sairastavuus
- asukastiheys
- saaristoisuus
- työttömyysaste
- koulutustausta
- vieraskielisyys
- kaksikielisyys

152 §

Näiden lisäksi on kolme lisäosaa; syrjäisyys, saamelaisten kotiseutualueen kunnat sekä työpaikkaomavaraisuus. Järjestelmän uudistamisessa tärkeää on ollut vähentää kriteerien määrää, määritellä ne aiempaa selkeämmiksi sekä parantaa kriteerien tietopohjaa. Siirtyminen nykyisestä noin 50 eri kriteereistä esitettyyn 11 selkeyttää selvästi valtionosuusjärjestelmää. Esityksen selkeyttä ja hallittavuutta lisää se, ettei jakoa hallinnonaloihin tehdä. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä esi- ja perusopetuksen laskennalliset kustannukset määräytyvät vähemmällä kriteereillä ja tämä vähentää osaltaan kriteerien päällekkäisyyttä.

Vaasan näkökulmasta koulutustausta- ja vieraskielisyyskriteerit ovat tärkeitä ja erityisesti vieraskielisyyskriteerillä on kasvava merkitys kunnissa. Vieraskielisyys- ja työpaikkaomavaraisuuskriteereillä on suhteellisen alhainen painotus ja näiden vaikutuksia tuleekin seurata. Euromääräisesti suurin vaikutus Vaasalle on sairastavuuskriteerin käyttäytymisellä uudessa järjestelmässä. Ikärakenteen ja sairastavuuden painoarvot huomioivat kuitenkin nykyistä paremmin väestörakennetta ja väestön hyvinvointia ja uudistus on hyväksyttävä Vaasan näkökulmasta.

Vaasalle verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksella on ratkaisevan suuri merkitys. Vaasalle on hyvin tärkeää, ettei tasausjärjestelmä merkittävästi vähennä kunnan kokonaistuloja, koska Vaasa keskuskaupunkina ylläpitää seudullisia palveluita jonka rahoitukseen muuta kunnat eivät osallistu. Tehdyt muutokset verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen ovat hyväksyttäviä. Tasausjärjestelmän kannustavuus ja tasauslisän omarahoitusosuus ovat oikean suuntaisia uudistuksia. Kokonaisuutena uudistus on maakuntakeskuskaupungin näkökulmasta oikeansuuntainen, mutta uudistuksessa tulisi riittävästi huomioida keskuskaupunkien asemaa seudullisten rakenteiden ja palveluiden ylläpitäjinä. Verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasauksessa tulisi arvioida yhteisöveron vaikutus tasaukseen. Tämän merkitystä tasausjärjestelmässä tulisi vähentää. Vaihtoehtoisesti työpaikkaomavaraisuuskriteerin painoarvoa tulisi kasvattaa.

Uudistuksen on suunniteltu tulevan voimaan vuoden 2015 alussa. Uudistuksen suunnitellun aikataulun mukainen toteutuminen on välttämätöntä. Esitetty viiden vuoden siirtymäaika on pitkä. Tärkeintä on kuitenkin uudistuksen saattaminen voimaan vuoden 2015 alusta. Siirtymäaikana ei tulisi tehdä muutoksia valtionosuusjärjestelmään, vaan mahdolliset muutokset tulisi valmistella vasta kun uudesta järjestelmästä on riittävän pitkä kokemus.

Vaikutukset Vaasan kaupungille

Esitetty uudistus on tehtyjen koelaskelmien mukaan Vaasalle lievästi positiivinen. Valtionosuudet vähenisivät hieman mutta toisaalta verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus jäisi nykyistä pienemmäksi. Nettolisäys Vaasalle on vajaa miljoona euroa vuodessa, joka vastaa alle prosenttiyksikön muutosta. Asukaskohtainen muutos Vaasalle on +24 euroa. Valtionosuuksien rahallista vaikutusta selvästi merkittävämpää Vaasan koko kuntakentän näkökulmasta on valtionosuusjärjestelmän rakenteellinen kehittäminen.

	2010	2011	2012	2013
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (sis. verotulotasauksen)	80,9	83,4	87,8	98,2
Muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	21,1	21,5	22,9	21,9
Verotuloperusteinen valtionosuustasaus	-10,2	-11,6	-13	-17,8
	91,8	93,3	97,7	102,3

*) Vaasan kaupungin ja Vähäkyrön kunnan kuntaliitos 1.1.2013 tarkoittaa, etteivät vuoden 2013 luvut ole vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa. Vähäkyrön kunnan valtionosuudet olivat n. 9,3 miljoonaa euroa vuonna 2012.

152 §

Peruspalvelujen valtionosuus on n. 96,2 milj. euroa vuonna 2014 ja verotulotase on kasvanut n. 18,0 milj. euroon. Nykyinen valtionosuus on 78,2 milj. euroa ja uudistuksen myötä valtionosuus kasvaisi 79,7 milj. euroon. Koelaskelma on laskettu nykyisillä tiedoilla ja euromääräinen taso kuvaa vain karkeasti muutoksen vaikutuksia.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuutta leikataan hallitusohjelman (2012-2015) ja valtion budjettipäätösten mukaan yhteensä 1,3 mrd euroa suhteessa vuoden 2011 tasoon. Lisäleikkaus vuodelle 2015 on yhteensä 175 milj. euroa eli 34 euroa/asukas. Leikkaus on kaikille kunnille samansuuruinen ja se toteutetaan vuosittain valtionosuusprosenttia alentamalla. Leikkaukset kasvattavat kunnan omarahoitusosuutta. Vuoden 2015 koelaskelmassa tätä ei ole huomioitu.

Kaupunginjohtaja TH

Kaupunginhallitus päättää hyväksyä lausuntoehdotuksen ja toimittaa sen valtiovarainministeriölle.

Päätös Hyväksyttiin.